

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiło jugoslovanskega učiteljstva.

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Franciškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne.
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10.— K
pol leta 5.—
četrt leta 2-50
posamezna številka po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 30 h
dvakrat . . . 25
trikrat . . . 20
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 10 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovariša“ izide dne 13. dec. 1918.

Deputacija zastopnikov učiteljskih organizacij pri poverjeniku za uk in bogočastje.

V sredo, dne 26. t. m., so se zglasili v palači Narodne vlade v Ljubljani pri poverjeniku za uk in bogočastje, gosp. dr. Vrstovšku, zastopniki Zaveze jugoslovanskega učiteljstva in Slomškove Zveze, tovariši L. Jelenc, Ignacij Križman in Fran Fabinc. Posredovali so v zadevi zenačenja plač ljudskošolskega in meščanskošolskega učiteljstva v slovenskem delu Jugoslavije. Izročili so gospodu poverjeniku sestavljen načrt, po katerem naj se uredi učiteljske plače v prehodni dobi do končne ureditve te zadeve. Pojasnjevali so, da je načrt nekaka kombinacija plač državnih uradnikov štirih, oziroma petih (za strokovno učiteljstvo) nižjih činovnih razredov in državnega učiteljstva v bivši Avstriji; poudarjali so, da se postavke v načrtu ne razlikujejo mnogo od sedanjih plač štajerskega učiteljstva, po katerih hoče Narodna vlada itak zenačiti učiteljske prejemke v prehodni dobi. Prosili so gosp. poverjenika, naj se zavzame za učiteljske težnje in pripomore s svojo besedo, da se udeležvi predloženi načrt. Nadejamo se to tem bolj, ker nam je znano, kako ste se, gosp. poverjenik, v bivšem štajerskem deželnem odboru z veliko vnamo zavzemali za to, da je dobilo štajersko učiteljstvo zadovoljive draginjske doklade, kar je v veliki meri Vaša zasluga. Vse učiteljstvo v slovenskem delu Jugoslavije zanesljivo pričakuje, da mu Narodna vlada, v kateri sede šoli in učiteljstvu naklonjeni možje, olajša z novim letom težki gmotni položaj.

Gosp. poverjenik je odgovoril, da se bodo plače pač zenačile in da je že naročil novemu poročevalcu v upravnih zadevah, naj se loti dela in ga izvrši do 1. jan. 1919. Ali se bodo mogle urediti plače po predloženem načrtu, ne more obljubiti, ker ne ve, kaj bo rekla k temu celokupna vlada.

Nato je pojasnjeval tovariš Križman žalosten gmotni položaj goriškega, sežan-

skega in tolminskega učiteljstva. To učiteljstvo ni dobilo nikakih draginjskih dokladov za leto 1918, za mesec november pa ne mesečne plače in ne ve, kje dobi plačo v prihodnjih mesecih. Odrezani od sveta, živimo v razmerah, ki mejijo na obup.

Gosp. poverjenik je pazljivo poslušal pretresljivo poročilo, si vse zabeležil ter obljubil, da hoče o teh tožnih razmerah takoj poročati predsedniku Narodne vlade. Zagotovil je goriškemu učiteljstvu izdatno pomoč.

Ko je podal gosp. poverjenik še nekatera pojasnila glede sestave katastra šolstva in učiteljstva in pouka nemščine kot predmeta v ljudskih šolah, je priporočila deputacija še enkrat učiteljske zahteve v udeležitev ter zapustila vladno palačo z vročo željo v svojih srcih, da bi zasijalo učiteljstvu v svobodni in neodvisni Jugoslaviji milejše in svetlejše solnce lepše in srečnejše bodočnosti, nego mu je sijalo v stari, trhli, gnili in krivični Avstriji!

Govorili smo tudi s posameznimi člani Narodne vlade ter jim predložili svoj načrt. Gospodje so obljubili polno uvaževanje učiteljskih upravičenih zahtev.

Poziv

izprašanemu in nenastavljenemu učiteljstvu ter učiteljskim vpokojencem!

Narodna vlada SHS v Ljubljani nas je pooblastila, da naprosimo vse izprašano in nenastavljeno učiteljstvo ter učiteljske vpokojence, naj se takoj prijavijo na eno spodaj imenovanih organizacij ter povedo, bi li hoteli sprejeti kako učno mesto na narodnih šolah, koder primanjkuje učnih oseb, oziroma kjer bo treba nastaviti narodno učiteljstvo. (Glej 1. in 2. točko naše spomenice, priobčene v »Učit. Tov.« z dne 4. t. m.!) Prijave sprejema: Vodstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva v Ljubljani ter Slomškova Zveza v Ljubljani.

Prva beseda.

Razgovor na poverjeništvu za uk in bogočastje, ki se je vršil — kakor smo že zadnjič kratko omenili — dne 14. t. m., je že pokazal nekaj uspehov. Ti uspehi so razvidni iz odredb, ki jih prijavljamo na drugem mestu današnjega lista. Opozarjamo nanje!

Smisel temeljnega sklepa Narodne vlade glede šolstva v prehodni dobi je ta, da prevzame Narodna vlada začasno vse javno šolstvo in učiteljstvo v svojo upravo in ga plača enotno brez ozira na dosežanje kronovinske razlike. Končna ureitev šolskega vprašanja je pa stvar legislative in ga sedanja prehodna vlada ne more rešiti.

Tak sklep je umesten in nujno potreben. Doslej je bilo učiteljstvo v vsaki deželi drugače plačevano. Ker je naša vlada razširila delokrog bivšega deželnega šolskega sveta v Ljubljani na vse svoje ozemlje države SHS, je morala pasti ta razlika. Bivše kranjsko učiteljstvo ne bo poslej prejelo drugačnih dohodkov, kakor ga je prejelo bivše štajersko učiteljstvo itd. Vse plače se torej izenačijo tako, da bodo povsod odgovarjale najvišji možni meri. Za višino ni mogoče vzeti štajerskih plač, ker je tam uveden krajevni sistem in so bile ravno slovenske šole potisnjene na najnižjo stopnjo. Treba bo dobiti merilo, ki bo za prvi čas zadovoljivo na vse strani. V smislu 12. točke naše spomenice je naša organizacija sestavila konkreten predlog, kako se naj uredi plače. Ta predlog je kombinacija plač državnih uradnikov in državnih učiteljev, zato odgovarja že toliko let ponavljani zahtevi učiteljstva, in udeležitev tega predloga je edina možnost, da se uredi plače po načelu pravičnosti in faktičnih potreb. Mislili smo tudi na vpokojence, na učiteljske vdove in sirote. Ta materialna zadeva kliče po temeljiti in nujni rešitvi tudi zato, ker prenehajo z novim letom vsi dosedanja državni prispevki in ker ni primorsko učiteljstvo za leto 1918 dobilo sploh še nobenih dokladov.

Mi smo s svoje strani storili vse, kar je v naših močeh, da privedemo vprašanje do čim hitrejši in ugodne začasne rešitve. Narodna vlada ima sedaj prvo in

zadnjo besedo. Od članov te vlade smo čuli zagotovila, da učiteljstva ne pozabijo. V kaki dejanski obliki se pokaže ta spomin na nas, to nam pokaže bližnja bodočnost. Za ugodno znamenje smemo smatrati dejstvo, da se hoče Narodna vlada resno lotiti tega vprašanja in da sede v njej možje, ki so že obilokrat imeli priliko zagotavljati učiteljstvo o svojih simpatijah.

Definitivno bo ugotovljen naš materialni položaj takrat, kadar bo uveljavljen novi šolski zakon za vso Jugoslavijo.

Ob izbruhu svetovne vojne so bili mnogi učitelji in mnoge učiteljice preganjani na podlagi golih denunciacij. Tudi v slučaju, da jim niso mogli dokazati nobenega kaznivskega dejanja, so bili premnogi suspendirani in materialno oškodovani. Premnogo rekurzov leži še danes neresenih na Dunaju, ako so sploh tja dospeli. Narodna vlada je sklenila, da vse take slučaje revidira in da izkusi storjeno krivico popraviti s tem, da suspenzije razveljavi in povrne izgubljene prejemke na plači.

Pozdravljamo ta sklep, kakor obenem želimo, da zadene zaslužena kazen krivice-denuncijante, ki od njih še marsikdo s ponosno glavo in z narodno kokardo na prsih šari po Jugoslaviji!

Vsako krivico je treba popraviti pod vsakim pogojem in za vsako ceno. Toliko bolj velja to za krivice, ki jih imamo mi v mislih, ker so jih provzročile politične strasti in ker se vedno provzročilce lahko pokličemo na odgovor, saj se še svobodno in ponosno gibljejo v svojih funkcijah, kakor da imajo do njih dosmrtno dedno pravico!

Vsaka krivica boli; toliko bolj boli, kolikor bolj namenoma in premišljeno je bila storjena. Šusteršičeva in Kalteneggerjeva era je rabila take valpte in jih je imela. Prokleto brezobzirno so nas bičali! Niti čuvstvo pravičnosti, niti zakon, niti oziri na rodovino niso bili zapreka, da se ni razgibala strast do kvarnih posledic za posameznika, za šolo in stan. Vsa javna morala se je razbegnila v zaničevano neobgljenko. Kdor je kaj držal nase, na svojo čast, na svoj značaj in na

LISTEK

Učiteljska.*

Pogum v srcé, na čelo znak poštenja — pa smo na trnjevo stopili pot!
Mož ne boji se borbe in trpljenja,
kjer sveti luč spoznanja, tam ni zmot!

Slovenska zemlja — naša očetnjava,
vse delo naše služi samo njej:
kar čuti duša in kar misli glava —
v dejanja zlito vse, naš dom, imej!

A vendar — čuj! . . . Ni mesta, da položil
utrjeno bi nanje, brat, glavó!
In kadar si — le kámenu si tožil,
in svojcem — kdo li je otrl solzó?

Brez src sodniki so za mizo zbrani,
ti orješ beden skaloviti svet,
človeštvu v službi ti junak ostani,
na njivo tvojo hodi narod žet!

* Ob 25-letnici Zaveze I. 1913. — Ponatiskujemo to pesem iz Spominskega spisa, ker se nam zdi spisana kakor za današnji dan. — Uredn.

Saj to stori človeka, kar mu v duši
zbujene plemenite je moči;
nobena sila tega ne razruši,
kar iz kreposti samo se rodi!

Sejalci, sužnji, plemiči, vojniki —
vsi eno! . . . Jasno čelo, čista vest!
Kadár z oltarjev padejo maliki,
najkrutejšo svoboda zlomi pest!

E. Gangl.

Iz srbske šole tikoma pred končno osvoboditvijo Srbije.

Dragi tovariši!

Vem, da si v velikem poslu z nadebudno deco in da že odmeva šola v starem vrišču — tudi pri nas ni drugače. Moji Srbčiči hodijo redno dan na dan v šolo in prisostvujejo pazno pouku. Z elementarnim razredom imam mnogo veselja, ker je napredek kaj lep. Harmonijo pa motijo dohajajoči mali rekrutje, ki jih je vsak dan več.

Tako mi je prišel zopet zadnjič novinec Ljubimko, ki je hotel takoj konkurirati z onimi, ki so pisali že spretno štiri

črke. Pogledal je soseda na desni, onega na svoji levici, potem pa junaško vzel kamenček in hotel posnemati tovariše v spretnosti pisanja. Toda ni mu šlo tako, kakor bi bil rad. Desnica ne sluša, torej je poizkusil srečo z levico — a tudi tu brez uspeha. »Ebenti, gospodine, kako se to piše?« je pretrgal šolsko tišino njegov klic. Deca buknejo v smeh in jaz seveda tudi . . .

Računamo pa lahko, zlasti nam je odštevanje prav lahko. Pojm manj nam nazorno prikazujejo rekvizicije in zato je račun — lahak. »Otac ima četrta svinja, dvojce dade državi, koliko njemu ostaje?« — »Dvojce — do prvo petka«, se glasi odgovor.

Sploh so srbski otroci dobri računarji. Boječi niso prav nič, in karakteristično za njihovo dobro pojmovanje bi bilo to-le: Neka pomožna učiteljica — kakor sploh vse te vrste — si domišljajo, da morajo sedeti strogega obraza s »šolskim kontrafagotom« za mizo in mlatiti po njej in kričati na vse grlo. Nekega lepega dne se je »gospojica« razsrdila na nekoga in se nelepo zadržala na njega. Kaj stori mali? »Nemoj se derati, molim te, eto viš, sad sedim dobro.« Torej je pojnilo že dete

neprirodnost vedenja in blamiralo nehote svojo učiteljico.

V dobro voljo te spravi tudi vprašanje, ki pride časih jako diskretno: »Ima li u tebe gospodine duvana?« Pa si mislim: Če bi ti fantiček vedel, kako je tvoj gospodin »suh«, bi mu prinesel zavojček tega žlahtnega zelišča in dobil bi zanj lepo novo, nezmečkano kronico!

Brez strahu pa priznam, da sem trgovec. Sami vemo, ki smo pisali s kamenčki, kako občutljiv je ta predmet. Ko ga dobiš v roko, še pišeš z njim dan ali dva, navadno je pa tretji dan že v kosih, ki se pogube. Prodajalnic ni blizu šole, torej sem kupil eno škatlico kamenčkov in sedaj jih dajem v zameno. Za kamenček dobim jajce. Ali ker vem, da te prevari pri vsaki stvari, stisnem jajce v pest in pogledam skozi njega proti oknu in ta večletna izkušnja me še ni varala. Zadnjič je n. pr. vrnil neki gospod 20 jajec nazaj, češ, da so slaba. Slučajno sem bil tam in brž sem jih pregledal. Konstatiral sem, da je samo eno slabo. Okolo stoječim sem obljubil dati za vsako 100 kron in izbrali so pet sumljivih, bila so zdrava, in jaz imam sedaj pridevek več: Eierfachmann.